

Rekenkamercommissie

JAARVERSLAG 2017

Wassenaar

Voorschoten

Oegstgeest

Leidschendam-
Voorburg

Secretariaat: Postbus 393, 2250 AJ Voorschoten
info@rekenkamerwolv.nl • www.rekenkamerwolv.nl

Geachte gemeenteraden,

Met genoegen biedt de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg (verder RKC) het Jaarverslag 2017 aan.

In 2017 heeft de RKC een ruim palet aan middelen ingezet om de Raden te ondersteunen bij hun kaderstellende en controlerende rol. Er zijn rapporten uitgebracht over de begroting op orde, de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Voorschoten en over het onderhoud en de vervanging van rioleringen. Daarnaast organiseerde de RKC een goed bezochte en hooggewaardeerde workshop over de begroting op orde. Bijna afgerond is het onderzoek naar burgerinitiatieven. Een belangrijke bijdrage aan dit onderzoek is geleverd door vele burgerinitiatiefnemers uit de gemeenten.

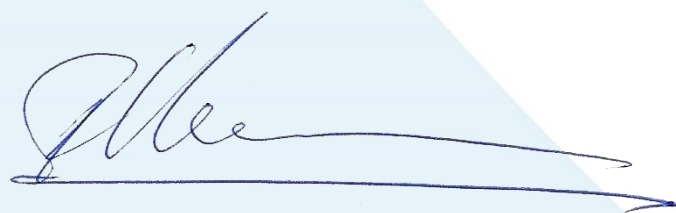
In 2016 en 2017 hebben de Raden een evaluatie uitgevoerd en heeft de RKC een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten daarvan zijn besproken en afgestemd in een gemeenschappelijke bijeenkomst in december 2017. Uit de gehouden enquête voor deze evaluatie bleek dat men tevreden tot zeer tevreden was over het werk van de RKC. Door de RKC wordt ernaar gestreefd om dat zo te houden en nog verder te verbeteren. Dat wordt gedaan door nog meer dan voorheen zorg te dragen voor de impact van de onderzoeksrapporten en een nauwere verbinding met uw gemeenteraden.

In dit jaarverslag wordt naast het verantwoorden van de werkzaamheden en budget ook aangegeven (in de bijlage) welke onderzoeken de RKC sinds 2006 heeft uitgevoerd. Deze zijn te vinden op de website rekenkamerwv.nl. Op deze manier kunnen raadsleden, toekomstig raadsleden en andere belangstellenden op een eenvoudige manier de rapporten raadplegen.

Na de raadsverkiezingen komen we graag met de nieuwe Raden in gesprek en zullen wij ook de nieuwe Raden consulteren voor onderwerpen voor onderzoek. Dat betekent dat wij pas medio 2018 een nieuw tweejarig onderzoeksplan aanbieden. In dit jaarverslag vermelden wij daarom de plannen voor het komende halfjaar.

Wij bedanken de gemeenteraden graag voor de constructieve en prettige samenwerking in het afgelopen jaar. Ook bedanken wij de Colleges van burgemeester en wethouders en de ambtelijke organisaties van de gemeenten voor hun medewerking aan de onderzoeken van de RKC.

Met vriendelijke groet,
Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg,

Dolf Kamermans, voorzitter

V.l.n.r.: Rini Teunissen (secretaris), Dolf Kamermans (voorzitter), Michiel Sorber, Wim Wensink, William Segers, Saskia van der Haagen (vicevoorzitter), Bert Jan Smallenbroek en Rolf Willemse.

1. Samenstelling Rekenkamercommissie

De samenstelling in 2017 was:

- Dolf Kamermans, voorzitter (met ingang van 9 maart 2017)
- Saskia van der Haagen, vicevoorzitter (tot 1 april 2018, herbenoembaar)
- Bert Jan Smallenbroek (tot 1 juli 2019)
- Michiel Sorber (tot 2 maart 2019, herbenoembaar)
- Rolf Willemse (tot 1 januari 2018)
- Wim Wensink (tot 1 maart 2020)
- William Segers (tot 1 mei 2019 herbenoembaar)
- Rini Teunissen (secretaris)

2. Inhoud van het Jaarverslag 2017 en leeswijzer

In het jaarverslag legt de RKC verantwoording af over de uitgevoerde werkzaamheden in 2017 en welke uitgaven daaraan waren verbonden. Het jaarverslag wordt aangeboden aan de gemeenteraden en op de website geplaatst voor andere belangstellenden. In paragraaf 3 wordt aangegeven welke werkzaamheden in 2017 zijn uitgevoerd, paragraaf 4 lichten wij de verschillende communicatiemomenten toe, paragraaf 5 geeft een overzicht van de baten en lasten en in paragraaf 6 volgt een korte vooruitblik op de werkzaamheden in het eerste halfjaar 2018. De toelichting op de baten en lasten staat in bijlage 1. In bijlage 2 staan alle rapporten van de RKC met een link naar de website.

3. Werkzaamheden en overige activiteiten in 2017

3.1. Werkzaamheden op gebied onderzoeken in 2017

De RKC werkt met een voortschrijdend tweejarig onderzoeksplan, dat niet voor de volledige twee jaar is ingevuld. Het plan wordt jaarlijks bijgesteld op grond van actuele ontwikkelingen en de behoeften van de Raden. Door middel van een brief van 12 december 2016 zijn de gemeenteraden geïnformeerd over de voortgang van het Onderzoeksplan 2016-2017 en de in 2017 uit te voeren werkzaamheden.

Op onze website www.rekenkamerwvov.nl zijn alle rapporten en rekenkamerbrieven integraal opgenomen. We hebben er daarom voor gekozen het jaarverslag te beperken tot een korte beschrijving en een verwijzing naar de website. In 2017 hebben wij de volgende werkzaamheden op gebied van onderzoek uitgevoerd.

Begroting op orde

De doorwerking van de eerder gedane aanbevelingen in de verschillende rapporten over de gemeentefinanciën van de vier gemeenten is onderzocht. Het rapport **'Begroting op orde'**, is op 13 april 2017 aan de gemeenteraden aangeboden. Bij het rapport zat ook een **folder** met de belangrijkste punten hoe een begroting op orde kan worden gemaakt. De workshop, georganiseerd door de RKC, op 7 juni 2017 over dit rapport, werd goed bezocht en was verhelderend voor de aanwezigen.

Ontwikkeling financiële positie gemeente Voorschoten 2002-2017

Op verzoek van de gemeenteraad van Voorschoten (22 maart 2017) heeft de RKC een onderzoek uitgevoerd naar de **'Ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Voorschoten over de periode 2002-2017'**. Het rapport is op 14 september 2017 aan de gemeenteraad van Voorschoten aangeboden.

Onderhoud en vervanging van rioleringen.

Eind 2016 is gestart met het onderzoek naar **'onderhoud en vervanging van rioleringen'** in de vier gemeenten. Hoewel riolering een tamelijk onzichtbaar en beleidsarm onderwerp lijkt, is het voor de gemeenteraden een belangrijk thema. Keuzes ten aanzien van beleid, kwaliteit, onderhoud, renovatie en vervanging bepalen de financiële gevolgen voor de gemeenten op korte en lange termijn zijn van directe invloed op de lasten voor de burgers. Het is rapport is 28 september 2017 aan de gemeenteraden aangeboden.

Burgerinitiatieven

Het onderzoek **'burgerinitiatieven'**, dat begin 2017 is gestart heeft onder andere tot doel om inzicht en overzicht te krijgen in de vormen van burgerinitiatieven binnen de vier gemeenten en de terreinen waarop deze burgerinitiatieven plaatsvinden. Initiatiefnemers uit de vier gemeenten zijn benaderd om medewerking. Raadsleden, collegeleden, ambtenaren en initiatiefnemers hebben deelgenomen aan werkateliers. Naast een rapportage en handreikingen voor initiatiefnemers en gemeenten wordt er ook per gemeente een wiki-based website gerealiseerd waar de initiatieven op komen te staan. Eind

mei/begin juni 2018 worden de rapportages aan de gemeenteraden aangeboden tijdens een symposium over dit onderwerp.

Toegang tot voorzieningen Wmo

In het voorjaar 2017 heeft de RKC een vooronderzoek uitgevoerd naar een vervolgonderzoek op het gebied van het sociaal domein. Verschillende onderwerpen zijn onderzocht. Er is gekozen voor een onderzoek naar de **'Toegang tot voorzieningen in de Wmo'**. In dit onderzoek zal naast een theoretisch deel hoe de toegang bij de vier gemeenten is georganiseerd ook worden onderzocht wat de ervaringen van de cliënten zijn bij de toegang tot de voorzieningen in de Wmo. Vanwege het juist toepassen van de privacyregels start het onderzoek, later dan verwacht, medio februari 2018.

Gezamenlijke onderzoeken met andere Rekenkamer(commissie)s

In 2017 heeft één afstemmingoverleg plaats gevonden tussen vertegenwoordigers van de gezamenlijke rekenkamer(commissie)s in de regio Holland Rijnland. Wij hebben meegewerkt aan een vooronderzoek naar de wachtlijsten bij jeugdhulp van het Samenwerkingsverband Holland Rijnland. Dat onderzoek gaf de conclusie dat het niet zinvol was een onderzoek uit te voeren omdat Holland Rijnland net gestart was met een eigen evaluatieonderzoek. Het rapport van dit evaluatieonderzoek wordt afgewacht en afhankelijk van de uitkomsten wordt alsnog overwogen een gezamenlijk onderzoek uit te voeren. In de regio (voorheen) Haaglanden zijn de mogelijkheden onderzocht voor een gezamenlijk onderzoek naar Avalex. Vanwege de binnenkort te nemen besluiten over de governance van Avalex is voorlopig afgezien van een gezamenlijk onderzoek.

3.2. Evaluatie Rekenkamercommissie

In de zomer van 2016 is namens de 'Begeleidingscommissie evaluatie Rekenkamercommissie' een enquête uitgevoerd ten behoeve van de evaluatie. Tot ons genoegen kwam uit de rapportage over de enquête naar voren dat men in het algemeen tevreden tot zeer tevreden is over de RKC. De rapportage bevatte echter, naast algemene opmerkingen over positionering van de Raden, voor ons als RKC weinig concrete verbeterpunten. Naar aanleiding van onze brief van 11 december 2016 aan de Begeleidingscommissie is er op 18 december 2016 een gesprek geweest over de evaluatie. Afsproken is toen dat een gezamenlijk overleg tussen de Raden en de RKC onderdeel gaat uitmaken van het evaluatietraject en dat daarna in de vier gemeenteraden een besluit genomen gaat worden over de evaluatie en de verbeterpunten. Dat gezamenlijk overleg heeft plaatsgevonden op 13 december 2017. In het voorjaar 2018 nemen de gemeenteraden een besluit over de conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie.

3.3. Zelfevaluatie Rekenkamercommissie

In het najaar van 2017 heeft de RKC, met externe begeleiding, een zelfevaluatie uitgevoerd. Wij kwamen daarbij tot de conclusie dat de RKC op een goede verantwoorde wijze de werkzaamheden uitvoert. Kansen op verbeteringen in de werkzaamheden liggen vooral op het gebied van verbinding met de gemeenteraden, de impact en de implementatie van de aanbevelingen. De concrete verbeterpunten zijn ingebracht in het gesprek met de Raden op

13 december 2017 (zie hiervoor bij 3.2.). De RKC werkt de verbeterpunten verder uit en bespreekt dit graag met de gemeenteraden.

3.4. Overige werkzaamheden

Hierna de voornaamste overige werkzaamheden:

- De RKC kwam 11 keer bijeen in 2017.
- Werkzaamheden subcommissie: Bij elk onderzoek vond een vooronderzoek plaats, is er een onderzoeksopzet gemaakt, waren er offertebesprekingen en vonden er drie tot vier bijeenkomsten plaats met het onderzoeksbureau en werd de bestuurlijke brief opgesteld. Daarnaast werd er geregeld telefonische vergaderd, werden er interviews door onderzoekers bijgewoond en deelgenomen aan werkateliers tijdens het onderzoek.
- Voorbereiding en overleg met Raden en RKC op 13 december 2017.
- Zelfevaluatie RKC gehouden in november 2017
- Opstellen van het Jaarverslag 2016.
- Inwerken van de nieuwe voorzitter, waaronder ca 10 kennismakingsgesprekken.
- Actief bijhouden regelgeving op gebied van privacy, gedragscode en onze website.
- Nazorg uitgebrachte rapporten 2017.

4. Communicatie

Gedurende het jaar zijn er verschillende communicatiemomenten. We noemen er hierna een aantal.

4.1. Communicatie met gemeenten en inwoners

- Op bestuurlijk niveau zijn er minstens 1 x per jaar gesprekken tussen de burgemeesters en de voorzitter van de RKC over actuele zaken, lopende en afgeronde onderzoeken.
- De leden van de RKC wonen van tijd tot tijd vergaderingen van de gemeenteraden en raadscommissies bij om op de hoogte te blijven van lokale ontwikkelingen.
- Drie keer per jaar is er overleg met de griffiers.
- Zo nodig vindt overleg plaats met de accountant van de gemeente over de werkzaamheden.
- In 2017 waren er kennismakinggesprekken van de nieuwe voorzitter en burgemeesters en secretarissen in de vier gemeenten.
- De secretaris van de RKC onderhoudt contacten met de contactpersonen voor de RKC binnen de ambtelijke organisatie over de planning van de onderzoeken.
- Gesprekken/toelichting over de rapporten en andere onderwerpen met raadscommissies, raadsleden, bestuurders en ambtenaren in de vier gemeenten.
- Gezamenlijke bijeenkomst Raden en RKC.

Er zijn weinig contacten met de inwoners van de vier gemeenten. Een enkele keer worden we benaderd en of komen we in contact met een inwoner om nadere toelichting op een rapport te geven en over de werkzaamheden van de RKC. Een uitzondering op deze situatie is ontstaan door het onderzoek Burgerinitiatieven. Er zijn drie 'werkateliers' gehouden als

onderdeel van het onderzoek naar de burgerinitiatieven. Deze zijn goed bezocht door burgerinitiatiefnemers.

4.2. Regionale samenwerking Rekenkamer(commissie)s

Sinds 2006 wordt er in de regio Holland Rijnland samengewerkt met andere rekenkamer(commissie)s. In de tweejaarlijkse bijeenkomsten vindt uitwisseling plaats over te starten onderzoeken, lopende onderzoeken, afgeronde onderzoeken, kennis en ervaringen. In 2017 is er één regiobijeenkomst Holland Rijnland gehouden. In deze bijeenkomst hebben wij het voorzitterschap en (beperkt) secretariaat overgedragen aan de RKC Katwijk. Om de twee jaar rouleert dit. Tot voor enkele jaren geleden waren er ook regiobijeenkomsten met Rekenkamer(commissie)s uit Haaglanden.

Gezamenlijke onderzoeken waren er in 2009, 2011 en 2014, respectievelijk naar Avalex (Haaglanden), de Regionale leerplicht Holland Rijnland en Regionaal Investerings Fonds Holland Rijnland. Onze RKC was hier nauw bij betrokken.

Bij paragraaf 3.1. gaven we al aan dat er in 2017 overleg is geweest voor gezamenlijke onderzoeken. Zowel in de regio Holland Rijnland als Haaglanden worden de uitgebrachte rapporten naar elkaar uitgewisseld.

4.3. Website

De website van de RKC wordt zelf onderhouden. Gezorgd wordt voor actuele informatie over lopende en afgeronde onderzoeken, werkwijze, samenstelling, jaarplannen en jaarverslagen.

Op de site is gelegenheid voor de inwoners van de gemeenten om in contact te komen met de RKC. Daar wordt minimaal gebruik van gemaakt.

In het eerste kwartaal van 2018 wordt een nieuwe website gemaakt die ook responsief en dan ook goed is te lezen op andere apparaten dan een personal computer.

4.4. Media

Niet voor alle onderzoeken worden persberichten gemaakt. Voor het onderzoek naar de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Voorschoten was veel media-aandacht. Ten behoeve van het onderzoek burgerinitiatieven is een oproep geplaatst in de lokale kranten met verzoek initiatieven te melden.

4.5. Bezoeken congressen en symposia

Jaarlijks houdt de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) een congres. Onze RKC is lid van de NVRK en bezoekt deze congressen. Met regelmaat worden er ook bijeenkomsten gehouden door de Algemene Rekenkamer en de NVRK samen. Ook deze bijeenkomsten worden door ons bezocht.

5. Overzicht van de baten en lasten

De RKC wordt gefinancierd door bijdragen van de deelnemende gemeenten, te weten € 1,13 per inwoner. In de afgelopen jaren waren de uitgaven (lasten) steeds lager dan de

ontvangsten (baten) waardoor een positief saldo in de egalisatiereserve is ontstaan. De begroting 2017 voorzag een negatief resultaat van € 51.954. Het financieel resultaat over 2017 bedraagt echter per saldo € 10.103 positief (zie hierna het overzicht van baten en lasten over 2017). Dit is een verschil van € 62.057 ten opzichte van wat is begroot. Het positieve saldo is voornamelijk veroorzaakt door een te ambitieuze planning van de onderzoeken. De geraamde kosten waren daardoor niet nodig in 2017. Meer toelichting is te vinden bij de toelichting van de lasten (hierna).

Het positieve saldo wordt, in overeenstemming met de besluiten van de gemeenteraden (februari 2009), gestort in de egalisatiereserve RKC. Omdat de financiële administratie van de RKC plaatsvindt door de gemeente Voorschoten, wordt deze reserve in de jaarrekening 2017 van deze gemeente verantwoord.

	Begrote baten en lasten 2017 in €:	Werkelijke baten en lasten 2017 in €:	Vershil werkelijke baten en lasten 2017 in €:
<i>Baten:</i>			
Bijdragen gemeenten	167.837	167.837	
Totaal baten	167.837	167.837	0
<i>Lasten:</i>			
1. Secretaris	43.470	32.550	+ 10.920
2. Vergoeding leden	15.559	16.006	- 447
3. Onderzoeken	154.400	97.970	+ 56.530
4. Overige lasten	4.025	11.207	- 7.182
Totaal lasten	217.554	157.734	+ 59.820
Per saldo (egalisatiereserve)	-51.954	+ 10.103	

+ = positief
- = negatief

De egalisatiereserve Rekenkamercommissie bedraagt (in €):

Reserve Rekenkamercommissie	
Saldo 1-1-2017	78.275
Positief saldo 2017	+ 10.103
Saldo 31-12-2017	+ 88.378

De toelichting op de baten en lasten is te vinden in bijlage 1 (bladzijde 10).

6. Plannen voor eerste halfjaar 2018

Na de raadsverkiezingen in maart 2018 komen we graag met de nieuwe Raden in gesprek en zullen wij de nieuwe Raden consulteren voor onderwerpen voor onderzoek. Dat betekent dat wij pas medio 2018 een nieuw tweejarig onderzoeksplan aanbieden. Voor het komende halfjaar vinden naast de reguliere vergaderingen enz. op het gebied van onderzoeken de volgende werkzaamheden plaats:

6.1. Afronding van onderzoek burgerinitiatieven

Het in paragraaf 3.1. vermelde onderzoek naar burgerinitiatieven wordt in het 1e kwartaal 2018 afgerond. Naast een rapport bieden wij ook een wiki-based website aan waar de burgerinitiatieven van elke gemeente nader zijn beschreven. Op de sites komen handreikingen voor de gemeenten en (toekomstige) initiatiefnemers. Eind mei/begin juni 2018 wordt het rapport aan de gemeenteraden aangeboden tijdens een symposium over dit onderwerp.

6.2. Onderzoek naar de toegang tot voorzieningen Wmo

Dit onderzoek, ook nader toegelicht in paragraaf 3.1. start in februari 2018. Over de opzet van dit onderzoek bent u via een afzonderlijke **brief** recent geïnformeerd. Het onderzoek lichten wij graag toe in een overleg met een aantal vertegenwoordigers uit de vier Raden. Op deze manier kunnen de Raden accenten meegeven voor het onderzoek. Dit onderzoek heeft een doorlooptijd tot in het najaar van 2018.

6.3. Andere werkzaamheden dan onderzoeken

De RKC is betrokken bij de voorbereiding van het raadsvoorstel en aanpassing van de Verordening op de Rekenkamercommissie naar aanleiding van de conclusies en aanbevelingen uit de evaluatie van de RKC.

Aan de griffiers heeft de RKC een notitie gestuurd met daarin een overzicht van de vergoedingen van Rekenkamer(commissie)s met een inwoneraantal van circa 150.000. In de notitie geeft de RKC tevens een objectieve berekening aan om de hoogte van de vergoedingen te bepalen. Het onderwerp vergoedingen kwam naar voren tijdens de evaluatie door de Raden en tijdens de gesprekken met de Raden op 13 december 2017 en later bij de Commissie Planning en Control in de gemeente Voorschoten. Tijdens genoemde gesprekken heeft de RKC de notitie toegezegd. In het eerste halfjaar van 2018 worden er besluiten genomen over de hoogte van de vergoeding.

De griffiers zijn ervan op de hoogte dat de RKC graag betrokken is bij de introductiebijeenkomsten voor nieuwe raadsleden. Wij zijn beschikbaar om over het werk van de RKC te vertellen.

Na de raadsverkiezingen komen wij graag in gesprek met de nieuwe Raden (of fracties) voor consultatie van onderwerpen voor onderzoek. In overleg met de griffiers worden bijeenkomsten gepland.

Er is een vacature voor lid van de RKC. De sollicitatieprocedure zal in het eerste halfjaar 2018 plaatsvinden.

Vanzelfsprekend gaat de RKC voor het eerste halfjaar 2018 zorgvuldig om met de door de gemeenten beschikbaar gestelde budget voor de werkzaamheden van de RKC. In het nieuwe Onderzoeksplan 2018-2019 geven wij nader inzicht in de besteding van het budget.

Bijlage 1: Toelichting op de baten en lasten 2017

Toelichting baten:

Bijdrage van de gemeenten (€ 167.836)

De bijdrage van de gemeenten is € 1,13 per inwoner (aantal inwoners 148.528 per 1-1-2016).

Wassenaar (25.885 inwoners)	: € 29.226
Voorschoten (25.211 inwoners)	: € 28.488
Oegstgeest (23.209 inwoners)	: € 26.226
Leidschendam-Voorburg (74.223 inwoners)	: € 83.872

Toelichting lasten:

1. Lasten secretaris

De secretaris verricht ondersteunende en onderzoekswerkzaamheden voor de RKC. Op begrotingsbasis was rekening gehouden met gemiddeld 22 uur per week, waarvan voor ondersteuning 18 uur en 4 uur voor onderzoek. De kosten van ondersteuning zijn hier verantwoord. Het aantal uren in 2017 was voor ondersteuning en onderzoek in totaal 20,25 uur, gesplitst voor:

- Ondersteuning gemiddeld 13,5 uur per week (2016: 20,1 uur)
- Onderzoek gemiddeld 6,75 uur per week (2016: 0,5 uur).

In 2017 zijn uren toegerekend aan de onderzoeken rioleringen, burgerinitiatieven, begroting op orde en ontwikkeling financiële positie gemeente Voorschoten 2002-2017.

2. Vergoedingen aan de leden van de Rekenkamercommissie

De vergoedingen zijn gebaseerd op een vaste maandelijkse vergoeding zoals vastgelegd in de verordening. Voor de leden € 183,38, voor de plaatsvervangend voorzitter € 215,72 en voor de voorzitter € 248,08 per maand.

3. Onderzoek

Voor 2017 was bij de raming rekening gehouden met uitgaven voor onderzoek tot een bedrag van € 154.500. Hierbij was uitgegaan van vijf onderzoeken. Drie ervan zijn gestart in het najaar 2016 en deels betaald in 2016 (raming 2017 in totaal € 76.500) en twee nieuwe onderzoeken, met planning afronding in 2017 en één met een overloop naar 2018 (raming 2017 in totaal € 78.000). Twee van de in het najaar 2016 gestarte onderzoeken (begroting op orde (inclusief workshop) en rioleringen zijn afgerond en één (burgerinitiatieven) is bijna afgerond. De twee nieuwe onderzoeken zijn niet opgestart vanwege tijdsgebrek. Hiervoor waren twee oorzaken:

1. Het vooronderzoek op het gebied van sociaal domein vergde meer tijd dan was voorzien, onder andere uit zorgvuldigheidsoverwegingen door aan de voorkant goed in beeld te krijgen wat de nieuwe privacyregels betekenen bij een onderzoek waar ook cliënten bij betrokken zijn.
2. Het onderzoek naar de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Voorschoten in de periode 2002-2017 (zie hiervoor bij 3.1.) vergde een snelle

aanpak en korte doorlooptijd (april – september 2017). Besloten is de nieuwe onderzoeken uit te stellen.

De werkelijke lasten voor onderzoek bedroegen € 97.970. Het verschil ad € 56.530 is als volgt te verklaren:

- Hogere lasten voor 2017 dan geraamd voor onderzoek burgerinitiatieven (- € 2.611).
- Hogere lasten voor onderzoek 'Begroting op orde', deels veroorzaakt door de niet geraamde lasten voor de workshop (- € 4.976).
- Lagere lasten onderzoek rioleringen, omdat een deel in 2016 is betaald (+ € 4.631).
- Later starten twee nieuwe onderzoeken (+ € 58.000).
- Lagere kosten externe werkzaamheden opmaak rapporten (+ € 2.500).
- Voor 50% doorberekenen aan de gemeente Voorschoten van de lasten voor het niet geplande onderzoek ontwikkeling financiële positie Voorschoten (- € 21.015).

Mede vanwege de verwachting van de RKC dat de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek naar de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente Voorschoten (zie 3.1) ook leerpunten voor de gemeenten Wassenaar, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg zouden kunnen zijn, heeft de RKC 50% van de totale kosten ten laste gebracht van het eigen budget.

4. Overige lasten

De overige lasten gaven een overschrijding te zien van € 7.182. Dit is grotendeels veroorzaakt door:

- Niet geraamde lasten voor de zelfevaluatie (externe begeleiding en op locatie): € 4.100.
- Betaling 1e termijn voor het maken van een nieuwe (responsieve) website: € 1.620.
- Niet geraamde lasten voor de gezamenlijke bijeenkomst Raden en RKC op 13 december 2017 ad € 1.154 (in overleg met griffiers betaald door de RKC)

Verder zijn uitgaven gedaan voor:

- Afscheid voorzitter Peter van den Berg (receptie en diner)
- Deelname aan congressen.
- Lidmaatschap Nederlandse Vereniging Rekenkamer(commissies).
- Overig, zoals kantoorbenodigdheden, telefonisch vergaderen, foto's, onderhoud website, reiskosten, representatie.

Bijlage 2: Rapporten van de Rekenkamercommissie 2006-2017

In totaal:

- 22 Rapporten (2006-2017)
- 9 Brieven/handreikingen (2007, 2012, 2013 (2x), 2014 (2x), 2015 (2x), 2016).
- 4 Conferenties/symposium/workshop (2010, 2012, 2016, 2017)

Bij kolom gemeente:

W = Wassenaar V = Voorschoten O = Oegstgeest LV = Leidschendam-Voorburg

De link in kolom onderzoek verwijst naar pagina van de website.'

Beleidssector:	Onderwerp:	Onderzoek:	Publicatie:	Gemeente:
Bestuur/algemeen	Financiële sturing	Tienpuntenplan professionalisering besturing	2014	O
	Toetsingskader	Besluit(vorming) beleidsvoorstellen	2012	WVO
	Doorwerking aanbevelingen	Rekenkamer voor en door de Raad	2012	WVO
	Conferentie	Rekenkamer voor en door de Raad	2012	WVO
	Symposium 10 jaar Rekenkamercommissie	De Raad op zoek naar nieuwe rol	2016	WVOLV
Bestuur Ambtelijke samenwerking	Ambtelijke integratie W en V	Brief vormgeven monitoren en evaluatie	2013	WV
	Ambtelijke integratie W en V	Voortgang monitoren en evaluatie	2015	WV
	Evaluatie	Servicepunt71	2016	O
Bestuur Samenwerking	Verbonden partijen	Afwegingskader 'zelf doen, samen doen of uitbesteden'	2013	WVO
	Verbonden partijen	Handreiking inrichting governance verbonden partijen	2014	WVOLV

	Verbonden partijen	Grip op samenwerking?	2014	WVOLLV
Burgers	Burgerinitiatieven	Lopend onderzoek	2017-2018	WVOLLV
Dienstverlening	Publieke dienstverlening	Kwaliteit publieke dienstverlening, oa briefafhandeling	2008	WVO
	Melding openbare ruimte	Afhandeling meldingen openbare ruimte	2012	WVO
	Digitale dienstverlening	Beter sturen op digitale dienstverlening	2015	WVOLLV
Gemeentefinanciën	Programma-begrotingen	Kwaliteit Programma-begrotingen	2006	WVO
	Programma-begrotingen	Quick scan kwaliteit programma-begrotingen	2007	WVO
	Programma-begrotingen	Reserves, voorzieningen en risico's	2013	WVO
	Programma-begrotingen	Houdbare gemeentefinanciën	2014	WVOLLV
	Programma-begrotingen	Vervolgonderzoek met stresstest	2015	O
	Programma-begrotingen	Kwaliteit informatie programma-begrotingen	2015	WVOLLV
	Programma-begrotingen	Begroting op orde Doorwerking aanbevelingen	2017	WVOLLV
	Programma-begrotingen	Workshop Begroting op orde	2017	WVOLLV

	Programma- begroting	Ontwikkeling fin.positie Voorschoten 2002- 2017	2017	V
Grote projecten	Traverse	Budgetoverschrijding Traverse Voorschoten	2009	V
	Investerings	Regionaal Investerings Fonds Holland Rijnland	2014	VO
Onderwijs	Leerplicht	Regionaal leerplicht Holland Rijnland	2011	VO
Ruimte	Wonen	Aandachtspuntenlijst woonvisies	2016	WVOLLV
	Riolering	Meer raad voor het riool (beleid rioleringen)	2009	WVO
	Riolering	Onderhoud en vervanging rioleringen	2017	WVOLLV
	Afval	Avalex	2009	W
Sociaal domein	Wmo	Onderzoek Wmo' Meer zicht, beter gericht'	2010	WVO
	Wmo	Conferentie Wmo- rapport 'Meer zicht, beter gericht'	2010	WVO
	Jeugdzorg en Wmo	Beleidsinhoudelijke en organisatorische risico's jeugdzorg en Wmo	2014	WVO
	Jeugdzorg en Wmo	Transformatie Jeugdzorg en Wmo	2015	WVOLLV
Sport	Zwembaden	Exploitatie zwembaden	2007	WVO